

Tartalom

A vallásos szubsztancia, dogma és intézményrendszer mibenléte. Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a dogmák és az ideológiák között? A vallás és az igazság viszonya: hogy a dogmát nem kell szó szerint venni, és hogy nem lehet egyszerre minden vallásnak igaza. Milyen egyéni és társadalmi hasznai és kárai vannak a vallásnak? Visszasságok a vallással kapcsolatban.

Megjegyzés

13 oldal, 3900 szó. Megpróbál objektív és kiegyensúlyozott képet nyújtani a vallásról. Lásd hozzá a 'Hit, ateizmus, agnoszticizmus' témát is.

Vallás

(Azonosító: 111; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

A kultúra és az ember

Alkotás

A művészet funkciói és befogadása, az ízlés

Az alkotások megítélésének tényezői

A minőség felismerése a művészetben

Érdekes kulturális jelenségek

Tudomány

Oktatás

Vallás

Elvek, szabályok, normák

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. Szubsztancia, dogma, intézményrendszer	2	—
2. Vallás és igazság	4	
3. A vallás egyéni funkciói \$	7	1
4. A vallás társadalmi hasznai	8	
5. A vallás kárai	9	—
6. Visszásságok a vallással kapcsolatban	11	
7. Egyebek	13	2

1. Szubsztancia, dogma, intézményrendszer

(Jelent téma a vallásról szól, mely hittételek rögzített, standardizált gyűjteménye a hozzá kapcsolódó írásokkal, gyakorlatokkal – és egyben társadalmi intézmény is. A személyes hitről a ‘Hit, ateizmus, agnoszticizmus’ című témában lehet olvasni.)

A valláshoz kapcsolódik a következő három fogalom:

1) Szubsztancia

Ez a gondolati mag, mondhatni a lényeg, amit a dogma, a vallás aztán rögzít, kiterjeszt, amire az intézményrendszer épül; például a kereszténység szubsztanciája különösen az, hogy szeressük felebarátunkat, és hogy *egy* Isten uralkodik a világon, aki mindenható és jó szándékú.

A szubsztancia **embere** a próféta, a vallásalapító, akitől a gondolati mag származik.

2) Dogma

Dogma alatt a már megszerkesztett, standardizált, rögzített hitelveket, hittételeket értem, a hozzájuk tartozó kánonnal, liturgiával és a hívekre vonatkozó viselkedési elvárásokkal együtt. Ez lényegében ugyanaz, mint a vallás.

Bár **dogma a vallásos hiten, szubsztancián kívül más köré is építhető**; lásd például a politikai személyiségek kultuszát, Mao vörös könyvét, a kommunizmus alapműveit és tételeit, stb... Mi az, hogy „**standardizált**”? A személyes hit egyéni, mindenkinél más lehet – a vallás viszont egy olyan csomag, amelyben többé-kevésbé mindenki ugyanazt kapja. (Bár a lehetőségünk azért megvan, hogy aztán egyénileg alakítsunk rajta, másképp éljük meg.) A „**kánon**” a vallás hivatalosan elfogadott írásműveinek összessége, a „**liturgia**” pedig a vallásos szertartások rendje.

A dogma, a vallás, mivel standardizált, közösségibb fogalom, mint a hit, alkalmas a **közösségalkotásra, csoportképzésre**. Emberei az evangélisták, teológusok, a vallás anyagát megírók, megszerkesztők.

3) Intézményrendszer

A vallás két értelemben is intézményesül: egyfelől fontos szerepet tölt be a társadalomban, szabályozza az emberek életét és egymáshoz való viszonyát, a családot, az élet ritmusát, szerepet vállal az oktatásban, stb... – **társadalmi intézmény** válik tehát belőle. Másfelől kiépül **a vallás saját intézményrendszere, az egyház.**

Mely egyrészt **hatalmat keletkeztet** a papság, a hívők és akár a valláson kívüliek felett is (gondoljunk a pápai államra); másrészt megszületik az egyházi **bürokrácia** a saját érdekeivel, melyek szintén hatással lehet az egyházi, vallási ügyekre – ahogyan azok érdekei is, akik a bürokrácián kívül az egyháztól nyerik a pozíciójukat, megélhetésüket. (Mondjuk egy kántor vagy egy plébános, stb...)

Az egyházi intézményrendszer kiépülése még merevebbé teszi a dogmát: a tisztségviselőknek ugyanis a status quo fenntartása az érdeke, amit a dogma megváltozása veszélyeztethetne; például, ha valamilyen írásművet kivezetnének a kanonizált művek közül, akkor rögtön nem volna szükség annak ismerőire, a szakértelmükre, vagy tanulhatnának meg valami újat helyette; hasonlóan, ha a liturgia változna, stb...

Fennáll továbbá a veszélye, hogy „**a sok bába között elvész a gyermek**”, vagyis, hogy a felduzzadó dogma illetve intézményrendszer háttérbe szorítja a szubsztanciát, az eredeti gondolati magot, amely köré pedig az egész épült. Végignézve például a kereszténység mai monumentális épületein, arany kegytárgyain, a papság hierarchiáján, az elég távol áll attól, amiből az egész kiindult, aligha erre gondolt Jézus annak idején.

Sőt, akkor még csak a Biblia sem létezett. (Az újtestamentum legalábbis. A Biblia könyveit nagyjából kr. u. 150-re írták meg, de majd csak 400 körül állították össze azokat a ma ismert egységes művé.)

Végül, kicsodák az intézményrendszer **emberei**? Természetesen az egyházi emberek, a papok, szerzetesek, stb...

* * *

A dogmával rokon fogalom az ideológia, melyről egy külön téma szól. E kettő bizonyos szempontokból hasonlít, másokból különbözik egymástól. \$

Mikben egyeznek?

- Mindkettő **leegyszerűsít**, illetve **gyakran szemben áll az igazsággal**; ennek ellenére **biztosak a dolgukban**; valamint **merevek**.

- **Hasonló dolgokat adnak** az embereknek: magyarázatot, iránymutatást, kapaszkodókat. 1
- Mindkettő komplett **csomagban érkezik**, a hozzájuk tartozó magyarázatokat, iránymutatást, egyebeket egyben kapjuk meg. 1
- Mindkettő **csoportképző tényező és mozgósító erő**: a hittestvérek csakúgy, mint az elvtársak összetartozónak érzik magukat, és magasztos céljaik érdekében készek a közös cselekvésre. 2

Lényeges **eltérések** is vannak azonban a dogmák és az ideológiák között:

- A dogma **hitet** vár el – az ideológia ellenben a **megértés élményét** adja. (Ami nem azonos a valódi megértéssel.) 3
- A dogmánál inkább az **alapok**, a szubsztancia az adott – míg az ideológiánál a **következtetéseket** szokták megideologizálni. 4

Például, hogy előbb jött Jézus, majd az ő tanításaira épült rá a keresztény dogma – míg a kommunistáknál inkább a munkásosztály sanyarú sorsa, és az ő felkarolásuk, mint cél volt az adott, a magyarázat és a teendők utána következtek.

Dogmák és ideológiák helyenként össze is szoktak kapcsolódni; így, amikor hittételekből próbálnak dolgokat logikai úton levezetni, magyarázni, gondoljunk például a Biblia vagy a Korán interpretációira, a belőlük levont következtetésekre. Másfelől az ideológiáknak is lehetnek dogmatikus elemei, például kidolgozóik és az ő tanításaik, műveik tekintélye; vegyük például Marxot és Hitlert, a Kommunista Kiáltványt és a Mein Kampfot. 5

Lásd továbbá a ‘Tudomány’ témában annak vallásszerű jellegét. 6

2. Vallás és igazság

Az első kifogás, amit sok magát racionálisnak valló ember a vallás ellen emel, az annak – meglehetősen nyilvánvaló – ütközése a valósággal, hogy sok igencsak mesébe illő dolgot tartalmaznak, melyeket bizonyíték nélkül, „csak úgy” el kellene hinni. Vizsgáljuk meg kicsit közelebbről a vallás és az igazság viszonyát. 7

1) A vallásos dogmát nem kell szó szerint venni

Azért, mert több okból eleve világos, hogy a konkrét történetek, leírások nem felelnek meg a valóságnak:

○ **Torzulások**

A vallások hajlamosak voltak **régebbi vallások elemeit, régebbi hiedelmeket, hagyományokat átvenni**, beépíteni azokat magukba. Vélhetőleg ilyen a kereszténység esetében a karácsony is: a napfordulót már korábban is ünnepelték, és a keresztények sem akartak lemondani erről. (Mert azt, hogy Jézus valójában melyik napon született, nem lehet tudni – sőt, még azt sem, hogy pontosan melyik évben.) (@@Egyéb példák más vallásokból?)

Vannak aztán **tévedések** is a történetekben, dolgok, amiket már az azokat eredetileg lejegyzők is rosszul tudtak – amire jó példa a bibliai evangéliumok ellentmondásai. (@@Erre volna konkrét példa, amikor Jézus kenyeret és halat varázsol, és az egyik lapon még 5, kettővel arrébb meg már 7 vekni kenyér szerepel – lehet azonban, hogy ez két különböző esemény volt. Jó példa ez? Azért sem feltétlen az, mert ez könnyen lehet, hogy meg se történt, szóval nem igazán tévedés. Jobb példa?)

Történetek továbbá **szándékos torzítások** is a szent szövegek szerkesztése, összeállítása során, a történeteket a vallás vagy éppen a szerkesztők, az ő uraik érdekeihez igazították, célzatosan döntöttek arról, hogy mi kerüljön be, és mi maradjon ki. (@@Jó példa ide Mária Magdolna Jézussal folytatott viszonyának elkenése? Egyéb példák, esetleg más vallásokból is?)

Mindezeken felül, legalábbis a korai időkben, a nem túl alapos **másolás** is változásokat okozhatott a szövegekben, később pedig a **fordítások** módosíthatták az eredeti jelentést.

○ **Az érthetőség biztosítása**

A vallásos könyvek, hittételek megszövegezésénél azt sem ártott figyelembe venni, hogy az olvasók majd megértsék azokat – a hívek jelentős része pedig mindig is képzetlen, egyszerű ember volt, akik egyszerű, érthető magyarázatokra, megfogható, hatásos példabeszédekbe csomagolt tanulságokra vágytak. (Mondjuk ebből a szempontból a világ keletkezését is jobb azzal elintézni, hogy Isten megteremtette, mint elkezdni fizikai alapon spekulálni.) (@@Jó volna ide még példának valami tanulsággal rendelkező példabeszéd, pl. jó tett helyébe jót várj, stb...)

○ **Ígéret, fenyegetés**

A hívek reményt akarnak, gondviselést, igazságot a világban és örök életet – egy vallás pedig nem lehet meg anélkül, hogy ilyeneket ígérne, különben mindenki elpártolna tőle. A vallások így nem kis részben azt mondják az embereknek, amit hallani akarnak. Másfelől, hogy jól viselkedjenek, nem árt néhány ördögöt is a falra festeni.

Hogy a felsoroltak eltérítik a vallásos tanításokat a valóságtól, az mondhatni magától értetődik – nincs is sok értelme ezen az alapon kritizálni a vallást: persze, hogy a felszín jórészt mese. A lényeg azonban nem ez, hanem a mögöttes mondanivaló, az üzenet, hogy hogyan éljünk, a kapaszkodók, amiket kapunk, a vallás szemléletformáló és társadalmi szerepe.

Más kérdés, hogy **a mögöttes tartalom is tartalmazhat káros elemeket, illetve a dogma valósággal való ütközésének is**

lehetnek egyéb káros következményei, ahogy alább ki lesz fejtve. **És ez az, amiért a vallások, illetve az azokat eszközként használók már megérdemlik a bírálatot:** nem az a baj, ha a próféta nem is azon a napon született, vagy, hogy valójában nem is változtatta borrá a vizet, és nem is támadt fel. A baj az, **ha a nevében elnyomjuk a másikat, háborúkat indítunk, szenvedést okozunk.** Lásd ehhez a ‘Fogalmak, szimbólumok, jelentés’ témában az interpretáció hatalmát, különösen a nagy tekintélyű, homályosan megfogalmazott művek esetében.

2) Nem lehet mindenkinek igaza

Ahány vallás, annyi dogma, tanítás, melyek nagymértékben ellentmondanak egymásnak; például, hogy akkor most egy isten van vagy több. Teljesen világos, hogy nem lehet mindenkinek igaza – ez tehát egy újabb érv amellet, hogy a dogmák nem fedik a valóságot. És az is figyelemreméltó, hogy a hívek mennyire el tudnak tekinteni ettől.

Fel szokott merülni továbbá, hogy **esetleg párhuzamosan igazak lehetnek** a különböző vallások tanai, mindenkinek meglehet a maga istene. Ezzel az a gond, hogy ebben az esetben egyik vallás sem látja a teljes képet, amely felöleli az összes párhuzamos „valóságot”. Lásd ‘A világ eredete és életbarátsága’ témában, hogy **mindenképpen egy valóság létezik.**

3) A dogma változása

A dogma, mint utaltam rá, rögzített, merev, az intézményrendszer kiépítése pedig még merevebbé teszi. Utalnék továbbá a ‘Szélmegoldások’ témában a dolgokra, melyeket nem lehet kicsit megváltoztatni, hogy kis nyitások is azzal járhatnak, hogy a meginduló áradat az egész építményt elmossa.

Vannak azonban esetek, amikor nyilvánvalóvá válik a dogma ütközése a valósággal, mondjuk, amikor az égbe szállva nem volt ott a mennyország, vagy vegyük az evolúció mellett felhalmozódott bizonyítékokat. A dogma ilyenkor kénytelen engedni, **hozzá kell azt kalapálni az új helyzethez;** például mondhatjuk, hogy a mennyország valójában egy túlvilági hely, nem is ebben a világban található; vagy, hogy Isten nem a ma látható élőlényeket teremtette, hanem az életet, ahonnan azt már az evolúció formálta tovább.

Lásd ennek kapcsán az ‘Elvarratlan szálak’ témát, amelyből kitűnik, hogy a tudományban végbement nagymérvű fejlődés ellenére is maradt még helye a transzcendensnek, a

vallásnak; valamint a 'Tudomány' témában, hogy a tudományos elméleteket is szokták „kalapálni”.

Lásd végül itt alább, hogy a vallásoknak sem érdeke a gondolkozó ember.

3. A vallás egyéni funkciói \$

Vagyis miket kap az ember, az egyén a vallástól? Ezt elég jól össze lehet foglalni az „Út, Igazság, Élet” (*Via, Veritas, Vita*) címszavak szerint.

• Út (*Via*)

Azaz nagyjából, hogy **hogyan éljünk**. A vallás ad egy követendő mintát az életvitelre, az életútra, bemutatja, hogy hogyan él az igaz hívő, milyen értékeket tisztel, milyen etikai elveket vall; illetve a vallás a társadalmi, társas viszonyokat, a családi életet is szabályozza, hatással van rájuk, miközben egy keretet is ad az életnek a maga rítusaival, szertartásaival, ünnepeivel.

Apropó, a **vallásos tanokat fel lehet osztani egyfelől gyakorlati dolgokra**, mint az előbb felsoroltak – és a „**misztikus ködre**” körülötte. A gyakorlati tanácsok sem mind hasznosak azonban, például önmagában nem sok értelme van annak, hogy a hívek bizonyos fajta élelmiszereket ne fogyasszanak. (Bár a vallásos identitást, az összetartozás érzését az ilyen előírások követése is erősíti.)

Még egy megjegyzés: bizonyos, **misztikusba hajló vallásos praktikák is működhetnek** – csak éppen **nem feltétlenül azért, amiért mondják**; például a meditáció vagy az imádság is hasznosnak bizonyulhatnak – de lehet, hogy nem azért mert transzcendens erők segítenek rajtunk, hanem mert megnyugtatnak, önbizalmat adnak, letisztítják a gondolatainkat, stb...

• Igazság (*Veritas*)

Ezt **két értelemben is** megkapjuk a vallástól; először, mint a **világ leírása, magyarázata**: kikből áll az istenek panteonja, honnan van a világ, az ember, hová megy a Nap éjszaka, miért jó vagy rossz a termés, stb...

Másodszor pedig, mint **igazságosság**, hogy a hívek megnyugodhassanak, vagy abban, hogy az e világban tapasztalható igazágtalanságok, szenvedés valami nagyobb jó

érdekében történnek; vagy abban, hogy a túlvilágon majd mindenki megkapja, amit érdemel, a jók a mennybe, a rosszak a pokolba kerülnek.

(@@Honnan van a gonosz a világban a keresztények szerint? Része Isten tervének, esetleg ő teremtette, az ő jóváhagyásával van?)

• Élet (*Vita*)

A vallás, a hit egyfelől **reményt** ad a hívőknek, **különösen a halállal szemben**, (legyen az a mennyország, a feltámadás vagy a reinkarnáció); másfelől pedig azt is ide sorolom, hogy **közösséget és gondviselést** kínál nekik, Isten, az egyház és a hívek közössége részéről.

Mindez, beleértve az útnál és az igazságnál leírtakat is, **kapaszkodókat, támaszt ad** a vallásos embereknek, kielégíti a kíváncsiságukat, útmutatással szolgál, megkönnyíti az evilági bajok elviselését.

Nem is csoda, hogy az emberek, népek körében annyira **univerzális az igény a hitre, a vallásra**. Lásd továbbá ‘A boldogság keresése és korlátai’ témában, hogy **a boldogság kulcsára, a megváltásra, vigaszra** mindig van igény, különösen az elesettek, kiszolgáltatottak részéről.

4. A vallás társadalmi hasznai

1) Rend

A vallás hozzájárul, hogy rend legyen a társadalomban, egyfelől azáltal, hogy **szabályozza a társadalmi, társas viszonyokat, megszabja az élet kereteit** – mint az elhangzott.

Másfelől pedig gyakran **legitimizálja a (politikai és egyházi) hatalmat, a status quo-t**, azt mondja, „add meg a császárnak, ami a császáré”, mert jogosan, „Isten akaratából” uralkodik, ahogyan a pápa is „Isten földi helytartója”, jogosan van felül, aki felül van, jogos a fennálló társadalmi rend. Cserébe aztán a világi hatalom is támogatni szokta az egyházat.

Már amikor, mert az sem ritka, hogy a két hatalom vetélytársat lát egymásban; emlékezzünk a pápaság-császárság középkori vetélkedésére, vagy a kommunisták vehemens egyházellenességére.

Ez a legitimitáció azonban **nem egyértelmű pozitívum**: lehet, hogy rendet teremt, ám ha a vallás elnyomó hatalmakat szentesít, az aligha mondható áldásosnak.

2) Kohézió

A közösen vallott és gyakorolt hit, a vallás, több szinten is erősíti az összetartozás érzését, a családoktól kezdve, a helyi gyülekezeteken át, az ország és a világ hitközösségeiig. Egyszersmind mozgósítani is jól tud, amit jól szemléltetnek például a keresztes hadjáratok és a korai muzulmán hódítások.

Lásd az 'Elvek, szabályok, normák' témában, hogy a hagyományok erősítik az összetartozást, illetve itt fentebb, hogy a kb. értelmetlen vallási szabályok is.

3) Az egyházak társadalmi szerepvállalása

Szintén hasznos a társadalom, annak tagjai számára, ha az egyház gondoskodik az elesettekről, betegekről, árvákról, részt vesz az oktatásban, gyakorlati igényeket elégít ki.

Bár, mondjuk, ez gyakran együtt jár több-kevesebb indoktrinációval.

5. A vallás kárai

1) Értelmetlen, káros előírások

Az egy dolog, hogy bizonyos vallásos szabályok értelmetlenek – mások azonban egyenesen károsak, kegyetlenek lehetnek; mint például az aztékok emberáldozatai vagy a nők elnyomása még manapság is. Az ilyesmit már nem lehet annyival elintézni, hogy az identitás, az összetartozás erősítésében játszott szerepük kompenzálja a hátrányaikat.

2) A valósággal való ütközés

Bár a fentebb elmondottak értelmében természetes, hogy a vallások állításait nem lehet szó szerint venni, azért bizonyos kárai vannak ennek:

- **Álomvilág**

Sokan mégis szó szerint veszik a tanításokat, ezzel hamis kép alakul ki bennük a világról, nem ritkán el is zárkóznak minden mástól, az alternatív magyarázatoktól. Tegyük azonban hozzá, hogy ha ettől boldogabbak, nem származik kár belőle, akkor ez nem feltétlen gond: ahogyan az 'Értékek' témában is írom, az emberektől nem kell elvenni a támaszukat.

- **A vallás akadályozhatja a tudást, fejlődést, illetve, hogy az ember segítsen magán**

Először is, ha a dogma védelmében **támadják az úttörőket**, emlékezzünk a perbe fogott, megégetett korai tudósokra, Galileire, Giordano Brunora. Másodsor, ha az iskolában túlsúlyba kerülnek a vallásos tárgyak, kiszorítják a világi tudnivalókat, **jórészt csak a dogmára koncentrálnak az oktatás**. S ha többnyire azért nem is ennyire szélsőséges a helyzet, ha belegondolunk, (a politika és a piac mellett) **a vallásnak sem érdeke a gondolkodó ember**, legalábbis abból a szempontból, hogy kétségbe ne vonják a tanait.

Ezen kívül a vallás **bizonyos dolgokat kivehet az emberi kompetenciából**, például azt mondhatja, hogy génebésszettel ne is foglalkozunk, mert az nem az ember dolga β.

- **Rossz dolgok elősegítése**

Mint utaltam rá, az olyan művek, mint a Biblia és a Korán homályos megfogalmazásuknak köszönhetően tág határok között interpretálhatóak, sok mindent, csúnya dolgokat is meg lehet magyarázni, ideologizálni belőlük.

Illetve a dogmától való megtévesztés ahhoz is hozzájárulhat, hogy **egyesek könnyebben eldobják az életüket**, gondoljunk a mártírokra, az öngyilkos szektákra és terroristákra, akik azt hitték, a mennyország vár rájuk.

3) A hívők kihasználása

A hit az egyháztól függővé, befolyásolhatóvá, kihasználhatóvá teheti az embereket, az egyháznak pedig hatalmat ad felettük – arra pedig nem igazán van garancia, hogy ezt jól használják. (Lévén az egyház vezetőit nem a nép választja.) Példaképp emlékezzünk a búcsúcédulák esetére. (@@Még példák?)

4) Konfliktusok elősegítése

Fentebb elhangzott, hogy a vallás csoportképző tényező, összetartóbbá teszi a csoportokat – egyúttal azonban

erőteljesen képes megosztani az embereket, országok között, de azokon belül is.

Amihez hozzájárul a dogma említett merevsége, és a külvilágtól való elzárkózás. Továbbá, mint általában, a vallások hívei is feloszthatók **mérsékeltre és szélsőségekre**, s míg az előbbiek békében megvolnának egymással, az utóbbiak ezt gyakran nem hagyják. Általában a szélsőségekről lásd a 'Bal oldal - Jobb oldal' témában.

A vallásos ellentétekre **számtalan példa** van, a hagyományos keresztény – zsidó szembenállástól kezdve, a kereszténységen és az iszlámon belüli ellentéteken át, a mai világban is oly jellemző keresztény – iszlám feszültségig; melyek gyakran jártak véres következményekkel.

6. Visszásságok a vallással kapcsolatban

- **A vallásosság, mint a jóság és megbízhatóság védjegye; egyesek képmutató vallásossága**

Az ember vallásossága jelentősen befolyásolja, hogy mások miképp tekintenek rá (**címke**); miket várnak el tőle, illetve ő maga hogyan viselkedik (**szerep**); és miképp határozza meg magát (**identitás**). Lásd a 'Címkék, szerepek, identitások' témát.

Ekképp az emberek gyakran a megbízhatóság védjegyének tekintik, ha valaki ugyanannak a vallásnak a tagja, mint ő maguk; mint például azok, akik ezt kikötve keresnek párt maguknak. Az ilyesmi egyébként annyiból érthető, hogy a közös világnézet és vallásos szabályok, a hasonló neveltetés bizonyos mértékig eleve közös hullámhosszra hangolja őket. Tudni kell azonban, hogy **minden vallásban vannak jó és rossz, erkölcsös és erkölcstelen emberek; és különösen, hogy vallás nélkül is lehet valaki jó és etikus.** (Meg persze rossz is.)

Valamint, már csak azért sem tanácsos túlságosan arra alapozni a véleményünket, hogy valaki mennyire tűnik vallásosnak, mert jellemző, hogy egyesek kimondottan rájátszanak erre, demonstratív, **képmutató módon járnak templomba, gyakorolják a hitet** – miközben belül már korántsem ilyen erős a meggyőződésük.

- **Fenyegetés és ígéretés**

Mint a pokol és a mennyország: a vallások általában β nem csak leírják, hogy hogyan kellene viselkedni, hanem beígérik a megfelelő „jutalmat” is az ember evilági tetteiért. (Gondolhatunk itt még a karmára is.) Sokakra persze csak így lehet hatni (vagy így se) – azokat azonban, akik egyébként is hajlanak a jóra, feleslegesen ijesztgeti.

A másik meg az, **amikor állítólag csak az adott vallás hívei üdvözülhetnek** – ami megint csak világos, hogy azt célozza, hogy minél többen megtérjenek – nehezen fér azonban össze egy jóságos és igazságos Isten képével, csak azért elveszejteni jó embereket, mert nem hittek el bemondásra valamit, amit nem tudhattak biztosan.

• A vallások, egyházak vetélkedése

Ahogy a híveik számát, a befolyásukat, a birodalmukat igyekeznek növelni. Ez ugye szintén meglehetősen visszás, amikor elvileg az igazságról, az emberek boldoggá és jobbá tételéről kellene, hogy szóljon a történet.

Ide kapcsolódnak a **vallások olyan követelményei, hagyományai, melyek a dogma terjesztését célozzák**, mint például dzsihád az iszlámban. (@@A kereszténységben van ilyesmi? Mennyire általános ez a vallásokban?) Az efféle elvárásokon nem kell meglepődni, hiszen éppen ezek segítették az őket előíró vallások fennmaradását, elterjedését – míg azok a mozgalmak, amelyek nem helyeztek kellő hangsúlyt a terjeszkedésre, könnyebben alulmaradtak a versenyben, elenyésztek. (Tegyük hozzá, hogy sok elhivatott hívő is van, akik önszorgalomból is készek terjeszteni az igét.) Lásd ‘A forma alapjai’ témában a társadalmi antropológus elvet. β

Az emberek figyelméért egyébként manapság a valláson kívül, a médiában, az interneten is éles versengés folyik, ahogyan az ‘Érdekes kulturális jelenségek’ témában említtem.

• Ahogy egyesek különösebb teketória nélkül képesek vallást váltani

Nem azt mondom, hogy ez baj, különösen, ha valakit kényszerítenek – csak annyiból érdekes, hogy valaki elvileg hipp-hopp kész megváltoztatni, hogy mit gondol a világról, a valóságról, nem azért, mert hamisnak érezte a régi tanítást, hanem sokkal inkább, mert az új vallása szimpatikusabb, tetszetősebb dolgokat mond és ígér, kevesebbet vár el tőle. Persze azért olyanok is sokan vannak, akik keményen kitartanak a meggyőződésük mellett.

• Vallások keveredése

Mondjuk, ahogy az újvilágban és Afrikában keveredtek egymással a keresztény és a bennszülött hiedelmek. Ez annyiból érdekes, hogy az emberek, mint egy boltban, „bevásárolnak” a számukra szimpatikus elemekből, összekombinálnak belőlük egy nekik tetsző mixet – amit vélhetőleg megint csak nem az (esetleg kevésbé boldogító) igazság megismerésére irányuló vágy vezet. Illetve emlékezzünk rá, hogy a vallások, a keresztény is, hajlamosak voltak régebbi elemeket, hagyományokat magukba építeni.

* * *

Láthatjuk tehát, hogy a vallásoknak számos előnye és hátránya van: a hívek érthető módon az előnyökre koncentrálnak – mások viszont a negatívumokat tartják szem előtt, a sötét korok maradványának tartják a vallást, ha tehetnék, mindenkit kigyógyítanának belőle. Nekik üzenhetjük, hogy legyenek tekintettel az emberek univerzális igényére a hit iránt, és hogy **a vallás sokaknak nyújt erős támaszt. Hibái ellenére ezért nem kell azt elvetni – inkább meg kell próbálni jobbat tenni.**

7. Egyebek

1) A vallás csomagja

Mint széleskörű funkcióikból is kitűnik, a vallások igen átfogó rendszerek: kitanítanak, hogy hogyan éljünk, elmagyarázzák a világot, reményt adnak, saját történeteik, hőseik vannak, stb... Ha egy vallás tagja leszünk, mindezt egyben, mint egy csomagot kapjuk meg.

Aminek megvan az az előnye, hogy nem kell keresgelnünk, **széleskörűen el leszünk látva válaszokkal, megoldásokkal** – más kérdés, hogy bizonyos elemek kevésbé lehetnek vonzóak, mint mások; például a mennyország inkább, a bűjt kevésbé.

A vallások csomagja továbbá **kipróbált**, sokan magukévá tették már előttünk, biztosak lehetünk benne, hogy legalábbis működőképes.

2) Egyistenhit – többistenhit

Ha egy isten van, aki mindennek az ura, az egy igen **egyszerű, erőteljes és hatásos** kép, könnyű elképzelni és a magunkévá tenni. Vele jár azonban **az emberek felosztása** is, az egyik oldalon a hívőkre, a választott népre – a másikon pedig a hitetlenekre, pogányokra. (Akik minimum súlyos tévedésben élnek, akiket, a saját érdekükben, meg kell téríteni, akik alsóbbrendűek, akikért nem kár, stb...)

A többistenhit toleránsabb lehet. Aki több istenben hisz, az könnyebben elképzei, hogy igen, vannak a mi isteneink – de attól még másoknak is meg lehetnek a sajátjaik. (Bár ilyenkor meg kitörhet a harc az istenek között, amit a Földön a népek csatája kísérhet.)

Mellesleg **több vallásban nincs is teremtő isten.** Ilyen mindenekelőtt a Buddhizmus, de a Hinduizmusnak is vannak ilyen változatai. (Bár misztikus lények, kvázi istenek, ezekben is vannak.)

Itt lehet elmondani továbbá, hogy a nyugati vallások antropocentrikusabbak, emberközpontúbbak, mint a keletiek; amiről ‘A boldogság keresése és korlátai’ témában lehet olvasni.

Röviden ez azt jelenti, hogy a nyugati vallások szerint a teremtés és a világ középpontjában az ember áll, bennünket hozott létre az Isten a „maga hasonlatosságára”, mi „hajthatjuk birodalmunk alá a földet, és uralkodhatunk a mindenféle állatok felett”. A keleti vallások nem helyezik ennyire a csúcsra az embert, sokkal inkább a nagy rend, a természet részének tekintik őt. (Ami abban is visszatükröződik, ahogyan a nyugati kultúra a természethez viszonyul, leigázandó ellenfelet, kiaknázadó erőforrásokat lát benne.)

3) Alázat

Az ember eltörpül az istenekhez, az ő hatalmukhoz képest; kiváltképp az egy, mindenható, abszolút tökéletes Istenhez képest. Szintén nagyon kicsinek érezhetjük magunkat, ha elképzeljük a helyünket a kozmikus rendben – ez pedig alázatra tanít, kicsit kimozdít abból, hogy egymással mérjük magunkat, az abszolút szemlélet felé terel, és segíthet abban, hogy ne tulajdonítsunk túl nagy jelentőséget az ügyeinknek.

Bár a vallás a vele összefonódó politikai uralkodó réteggel szemben is alázatot követelhet, csakúgy, mint a saját tisztségviselőivel szemben. Emlékezzünk továbbá a nyugati vallások antropocentrizmusára, ahogy a csúcsra helyezik az embert – ami megint csak nem túl alázatos.

4) A keresztény lelkület ő

A keresztény vallás az üdvözülés feltételül szabja a hitet – ami aztán nyugtalansággal töltheti a híveket, hogy vajon tényleg eléggé hisznek-e: hajlamosak tehát **menekülni a kételytől**.

A kereszténység másik meghatározó sajátossága a **bűnőség**, az eredendő bűn, amely az első embernek, Ádámnak a bűnbe esését jelenti, ami attól fogva minden emberre átszáll. Mindenki eleve bűnösnek születik tehát, és csak Isten kegyelméből mentesülhet. (@@Jól mondom?)

Aki bűnös, büntudata van, az hajlamos megalázkodni, a büntudat tehát **az alázat egy újabb forrása** a keresztényeknél. Ezen kívül, a hívőnek törekednie kell a jóra, beleértve azt is, hogy a rögzös ám tisztességes utat válassza. Emiatt viszont, amikor valamiért jól mennek a dolgai, az út nem tűnik annyira rázósnak, könnyen felvetődhet benne, hogy mégis a könnyebbik, a bűnös utat választotta volna? **Abból is büntudata fakadhat tehát, ha éppen nincsenek nehézségei.**

A keresztény vallás továbbá **gondolatokat, érzéseket is elvár**, így például gondolattal is lehet vétkezni, illetve szeretni kell felebarátunkat és az Urat. A gondolatainkat és érzelmeinket azonban nagyon nehéz irányítanunk – ez tehát megint csak **bűntudattal, félelemmel tölthet el** olyanokat is, akik egyébként semmi rosszat nem tettek. (@@Jól mondom ezeket?) Lásd ‘A jóság elvárható mértéke’ témában, hogy érzéseket, gondolatokat nem lehet elvárni, számon kérni.

Lásd végül a ‘Kellemtelen gondolatok’ témában, hogy mit kezdünk a büntudattal; valamint a ‘Rossz cselekedetek’ témában a gyónást, feloldozást, mint a büntudat kezelésének egy intézményesített módszerét.

(@@És még néhány kérdés: jellemző-e a keresztény lelkültre, hogy attól is büntudata támad, hogy jól érzi magát, miközben mások szenvednek? Mennyire elvárás a másokkal való szolidaritás? Jellemző-e az azon való problémázás, hogy elég jót cselekszek-e másokkal?)

A majdani olvasókkal, a többi véleményezővel és velem is jót teszel, ha elküldöd a véleményed, nem utolsósorban pedig neked is hasznos, mivel azzal újra végiggondolod az olvasottakat, reflektálsz rájuk, miáltal jobban összeáll a fejedben a kép, és tartósabban megmarad.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

